

biztosít. Ebből következik, hogy ez a tanuló-olvasóterem tulajdonképpen nem más, mint a megfelelő időszakban — elsősorban felnőtt-tanulók számára — biztosított idő a jól felszerelt általános olvasóteremben. Itt említjük meg, hogy Jugoszláviában a munkásegyetemek oktatómunkájának segítésére tanulmányi mozgó-könyvtárakat ajánlanak. A dolgozók iskoláiba kihelyezett tanulmányi célú letét valóban hatóan szolgálja a könyvekhez való hozzáférést, a tanulás és a könyvtéma azonosítását, a könyvek világában való önálló tájékozódás készségének kialakítását.

Végezetül felvetődik az a kérdés, hogy a gyorsított (*programozott*, vagy *gépbe programozott*) oktatási formákban, amikor a tanulónak kizárólag a programfüzet, illetőleg tanuló gép logikai változataiba kell beleélnie magát, milyen szerepe marad a könyvtárnak? Ez a szerep valószínűleg hármas. Egyrészt (és ez elsősorban az oktatókat érinti) egyedül a könyvtárakban állíthatók össze a tudomány mindenkori állását tükröző újabb és újabb programok. Másrészt a tanulók a könyvtárban végzett kutatómunka alapján elért eredmények segítségével továbbra is lemérhetik, hogy egy-egy program befejezése után hogyan változott logikai készségük, helyzet-felismerésük és tájékozódóképességük a témák világában. Harmadrészt, a programkövetésben erős logikai-értelmi igénybevételt kívánó tevékenységet a könyvtárban az érzelmi-lelki szférák foglalkoztatásával pihentetőbbé lehet tenni, mégpedig elsősorban a szépirodalommal és az ehhez közelálló területek könyveivel.

Iszlai Zoltán

KÖNYVTÁRI TERVEK A CSEPEL MŰVEK SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRÁBAN

Az év elején jelentek meg a SZOT Elnökségének irányelvei a szakszervezeti könyvtárak munkájának megjavítására. Az Elnökség megállapította: bár a szakszervezeti könyvtárak fejlődése az elmúlt években kedvezően alakult, mégis elmaradt az egyre növekvő igényektől. Ez szükségessé teszi, hogy — országosan meg helyileg is — számba vegyük az eredményeket és hibákat, meghatározzuk a legfőbb tennivalókat, a továbbfejlesztés irányát.

A határozat megjelenése után azonnal hozzáfogtunk megismertetéséhez és megvalósításához, számolva azzal, hogy ez hosszabb időre szóló feladatot és több irányú tennivalót jelent a Vasas Szakszervezet Trösztbizottságának. Elemezni kellett az elmúlt évek tapasztalatait. Ki kellett dolgozni a könyvtárhálózat helyi működési szabályzatát és el kellett készíteni a hálózat ötéves fejlesztési tervét. Sokan és sokféle módon kapcsolódtak be a munkába, s ez mind abba az irányba hatott, hogy a szakszervezet sokirányú nevelő tevékenységében a könyvtárral való foglalkozás, jelentőségének megfelelően, jobban előtérbe került.

Arra törekedtünk, hogy minden érdekelt szakszervezeti *tisztviselő* megismerje a SZOT Elnökségének állásfoglalását. Ezért az irányelveket sokszorosítottuk és a könyvtárosokon kívül megküldtük a Tröszt-höz tartozó 15 szakszervezeti bizottság titkárnak, valamint agitációs, propaganda és kulturális felelősének. Értekezleteken eddig csak az üzemi népművelők — beleértve a könyvtárosokat is — vitatták meg a témát. A közeljövőben azonban sor kerül arra is, hogy a népművelők által kidolgozott javaslatokat a Trösztbizottság is megvitassa, határozattá emelje, s e határozat ismertetése a szakszervezeti és műhelybizottsági titkárok, valamint a bizalmiak értekezletén is napirendre kerül. A további előrehaladás alapfeltétele, hogy a könyvtárakat a mozgalmi élet intézményeinek, a szocialista nevelés bázisainak tekintsük, s a könyvtáros munkáját ennek megfelelően segítsük.

A könyvtári munkára eddig csak éves terveket készítettünk, s a legfőbb célkitűzéseket a tröszt népművelési programjában foglaltuk össze. Távlati tervek nem készültek. Az irányelvek megjelenése után az idén kíséreltük meg először, hogy a Vasas Szakszervezet útmutatása alapján öt évre szóló fejlesztési tervet dolgozzunk ki.

A II. ötéves terv idején a könyvtári tevékenység minden területén sikerült előbbre jutni. Az olvasótábor 1961-hez viszonyítva 1965-re 1300 fővel nőtt, a könyvállomány pedig 21 000 kötettel gyarapodott. A kikölcsönzött könyvek száma is nőtt, de ehhez képest kis mértékben: 10 000 kötettel. A központi könyvtárban, amely területi jelleggel működik, áttértünk a szabadpolcos kölcsönzésre. Több üzemi könyvtár (Csögyvár, Vas- és Acélöntödék, Kerékpár- és Varrógépgyár stb.) jobb elhelyezést nyert. Fokozódott a propaganda tevékenység. A Könyvtári Tanács több könyvajánló jegyzéket adott ki (pl. Olvasó munkás, Érdemes elolvasni stb.).

A központi könyvtárban

Csepel irodalmi életének fontos eseménye volt az olvasó munkás klub létrehozása a központi könyvtárban. A klub fontos vitafórummá vált, ahol az irodalom iránt érdeklődők a mai magyar irodalom képviselőivel találkozhatnak. Évről évre nőtt az érdeklődés a munkásakadémia irodalmi tagozatai iránt is. Jellemző még, hogy az Állami Könyvterjesztő Vállalat és a Kossuth Könyvkiadó üzemi megbízottai évente 2,6—3,1 millió forint értékben adtak el könyvet.

1965-ben összesen 10 561 olvasója volt a Csepel Művek szakszervezeti könyvtárhálózatának. A területi olvasókat leszámítva a dolgozók 24,6%-a beiratkozott tagja és rendszeres látogatója a központi könyvtárnak és a hozzá tartozó üzemi könyvtáraknak. A III. ötéves terv végére a 30%-os olvasói arány elérését javasolja célul kitűzni a fejlesztési tervezet. Ennek érdekében elsősorban az üzemek közötti olvasási aránytalanságokat kell felszámolni. (A szélsőségekre jellemző pl. hogy a Transzfórmátorgyárban a dolgozók 38,3%-a olvasó, a Féműben pedig csak 16,4%-a.)

Az átlag alatti eredmények oka visszavezethető az üzemi könyvtárüggyel való foglalkozás elhanyagolására, a könyvtáros munkájának fogyatékosságaira, a könyvtár rossz elhelyezésére, a kölcsönzési idő helytelen megállapítására, a hiányos könyvtári propagandára. A szakszervezeti bizottságoknak saját maguknak kell e kérdésekben eljárni, s a körülményeken a vállalat igazgatójával közösen javítani. Az üzemi könyvtárak könyvellátásáról a központi könyvtár gondoskodik. Úgy tervezzük, hogy az olvasótábor növelése érdekében ezeken a helyeken növelni fogjuk a könyvellátást.

Az általánosan folytatott olvasó toborzáson belül kiemelten kívánunk foglalkozni a szocialista címért dolgozó kollektívákkal és az ifjúmunkásokkal, beleértve az ipari tanulókat is. Az olvasótábor növelése illetve növekedése megkívánja a könyvbeszerzésre, a személyi és dologi kiadásokra fordított támogatás emelését is. A fejlesztési tervezet erre vonatkozó pontos számításokat is tartalmaz.

A SZOT Elnökségének irányelvei kimondják, hogy a városokban és az ipari településeken a fejlesztési terveket össze kell hangolni a tanácsi könyvtárakkal. A határozatnak ez a pontja megerősíti a csepeli elképzeléseket. Megállapodás született ugyanis arra, hogy a Szabó Ervin könyvtár 42-es fiókjá átalakul kerületi gyermekkönyvtárrá, és a felnőtt olvasókat átirányítja a Csepel Művek központi szakszervezeti könyvtárába. Ugyanakkor a CSM szakszervezeti könyvtára megszünteti gyermekrészlegét, és kölcsönzését kiterjeszti a lakosság minden rétegére. Ily módon elhatárolódik az egymáshoz területileg közel levő két könyvtár feladatköre. A párhuzamos tevékenység megszüntetése az erők koncentrációját eredményezi, s minden bizonnyal hozzájárul a gyermek illetve felnőtt olvasók jobb könyvtári ellátásához. Ebben az

esetben is az üzemi és a területi elv együttes alkalmazásáról van szó, amelyet indokolttá tesz az a körülmény, hogy az üzem dolgozói nagy számban laknak Csepelen.

A tervezet már számol a Csepel Vas- és Fémművek munkásotthonának felépítésével. Kimondja, hogy ott 20 000 kötetes könyvtárat kell létesíteni, s alapállományának gyűjtését már az idén meg kell kezdeni. Az új könyvtárnak olvasóterme is lesz, s ezzel Csepelen is lehetőség teremődik a könyvtáron belüli helyben tanulásra és folyóirat olvasásra. Újdonság lesz a kotta és hanglemeztár is, amelyet a zenekedvelők már régen kérnek és várnak.

A SZOT irányelvei kimondják, hogy a szakszervezeti könyvtárak fő feladata a munkásosztály, az üzemi dolgozók munkahelyen történő könyvtári ellátásának biztosítása. Saját tapasztalataink is arra mutatnak, hogy a munkahelyeken létesített könyvtárak nagy szerepet játszanak az olvasómozgalom alakulásában. Az üzemi letéti könyvtárak esetében a fejlődés az üzemek közötti aránytalanságok ellenére is felfelé ívelő. Ezt bizonyítja, hogy 1961-ben 4200, a következő években pedig 5489, 6130, 6068, 1965-ben pedig már 6701 beiratkozott olvasójuk volt az üzemi letéti könyvtáraknak. A területi könyvtárak el sem tudnák látni az olvasóknak ezt a tömegét. Ezért a fő figyelmet a jövőben az üzemi könyvtárak körülményeinek megjavítására és munkájuk fejlesztésére kívánjuk fordítani.

Legfontosabb célkitűzésünk, hogy hatékony könyvtári munkával, annak speciális eszközeivel elősegítsük az olvasók általános és politikai műveltségének állandó emelését, a szocialista tudat és erkölcsi normák kialakítását. Ezt egyrészt a szocialista eszmeiségű szépirodalom, másrészt a tudományos világnézet kialakítását segítő ismeretterjesztő irodalom ajánlásával kívánjuk elérni.

Fontos célunknak tekintjük továbbá a műszaki irodalom nagyobb mérvű terjesztését is. Ezért szükségesnek tartjuk, hogy fokozzuk együttműködésünket a műszaki könyvtárhálózattal. Ilyen vonatkozásban csak kezdeti eredményekről számolhatunk be. A probléma megoldását nehezíti, hogy országos vagy iparági intézkedések még nem születtek. Törekvéseinkben a trösztbizottság 1965. évi határozatára támaszkodunk, amely a mozgalmi szervezetek azt az erőfeszítést fejezi ki, hogy többet tegyenek a műszaki irodalom szélesebb körű terjesztése érdekében. A Csögyárban pl. megvalósult a két könyvtár egymás mellé telepítése és közös kezelése. Ez követendő módszernek bizonyul. Vannak gyárak, ahol egymástól távol van a szakszervezeti és a műszaki könyvtár, de azonos a könyvtáros személye. Más vállalatoknál letétként műszaki könyveket adtak át a szakszervezeti könyvtárnak. Sajnos, ez még nem általános. Mindez arra mutat, hogy sokat kell még tenni a folyamatos együttműködés megteremtése érdekében. A megoldáshoz elengedhetetlen, hogy a műszaki könyvtárak szaktanácsadással és a termelő munkával összefüggő alap- és középfokú szakkönyvek átadásával segítsék a szakszervezeti könyvtárakat. E támogatás nélkül — csak a szakszervezeti könyvbeszerzésre támaszkodva — nem képzelhető el lényeges változás a műszaki irodalom forgalmazásában.

Néhány hónappal ezelőtt az üzemi könyvtárhálózat vezetőjének javaslatára folyóiratokat helyeztünk el a kohászati melegüzemekben, ahol pihenőkkel dolgoznak az emberek. Az eredmény várokozáson felüli volt. Az emberek megszokták és hamar megszerették a folyóiratokat, mert pihenés közben hasznosan, kulturáltan tölthetik idejüket. Az igények gyorsan nőttek, napilapokat, divatlapokat, különböző képes újságokat is kértek, persze az összes igényeket nem lehetett kielégíteni. Ezt az esetet igen lényegesnek tartom, mert bizonyítja, hogy a könyvtár felismerte a munkakörülmények sajátosságaiból fakadó lehetőséget, s azokhoz igazította kulturális szolgáltatásait. Jelen esetben ezek a munkahelyi pihenőhelyeken berendezett kis folyóiratolvasók bázisai lehetnek az olvasómozgalom további kiszélesítésének. Ezért az Acélműben és a Cső-

Könyvkölcsönzők az Acéllöntőde könyvtárában

gyárban kezdeményezett kísérleti folyóirat olvasást a melegüzemek pihenőin állandósítjuk, továbbfejlesztjük. A könyvtári munka így is segítheti a közéleti, politikai kérdések iránti érdeklődés felkeltését, az irodalom terjesztését, a közvélemény formálását.

Célunknak tekintjük, hogy társadalmi visszhangot teremtsünk a szocialista irodalomnak. E célból alakítottuk meg már évekkel ezelőtt az Olvasó Munkás Klubot, melynek programja szervesen összekapcsolódik a 14 000 példányban megjelenő Csepel Újság havi 2 oldalas Olvasó Munkás mellékletével. A klub tömöríteni akarja az irodalom iránt érdeklődő csepeli munkásokat és értelmiségieket. Programját az igényesség jellemzi. A klub második féléves programjában — többek között — találkozás és beszélgetés szerepel Lengyel József, Mesterházi Lajos Kossuth-díjas és Gyárfás Miklós József Attila-díjas íróval. Munka közben alakult, formálódott a klub élete, programja, és kiállta az idők próbáját.

Már az eddigi vitákon is számtalan javaslat hangozott el arról, miképpen segítsék jobban a könyvtárak illetve a könyvtárosok az irodalmi műveltség terjesztését. Hasznos lenne pl. ha a könyvtárosok az ismeretterjesztő felelősökkel közösen részt vállalnának az irodalmi ismeretterjesztés tematikájának kialakításában, hiszen ők a legjobb ismerői az olvasók érdeklődésének. Olyan igény is jelentkezett, hogy a társadalmi munkás könyvtárosok és más, irodalmi kérdések iránt érdeklődők számára speciális tematikával szervezünk munkásakadémiát, ahol elsősorban a könyvajánló tevékenységükhöz kaphatnának irodalmi tájékoztatást. Nem lehet elfogadni azt a szemléletet, hogy mindenki saját ízlése szerint válogassa meg az olvasnivalóját, hanem segítséget kell adni ahhoz, hogy az érdeklődés az igényes irodalom irányába tolódjon el. Ebben a könyvtárosoknak van nagy szerepük, de munkájukhoz is segítséget kérnek.

Elkészült a szakszervezeti könyvtárhálózat helyi működési szabályzatának tervezete is. Ebben igyekeztünk megfogalmazni főbb célkitűzéseinket, és pontosan meghatározni minden érdekelt testület és tisztségviselő (tröszt- és szakszervezeti bizottság, gazdasági vezetés, agit. prop. bizottság, könyvtáros stb.) feladatát és felelősségét a könyvtári munkáért, a könyvvédelmi rendelet megtartásáért, az olvasómozgalom fejlesztéséért. Jóváhagyása után minden érdekelt vezető megkapja a szabályzatot. Ezzel is ki akarjuk fejezni azt a gondolatot, hogy a könyvtárral, az irodalommal való foglalkozás nem csupán a könyvtáros ügye, hanem társadalmi ügy, mozgalmi feladat, melyet minden, magát művelt embernek tartó, kultúrát szerető vezető és dolgozó támogasson.

Simó Tibor

300 000 forintos költséggel átalakították a pestújhelyi (34. sz.) Szabó Ervin Könyvtár helyiségeit. A könyvtár alapterülete 120 m²-ről 200 m²-re nőtt, így lehetővé vált külön olvasóterem és gyermekkönyvtár kialakítása is. A több mint 2000 beiratkozott olvasó csaknem 20 000 kötetes állományból válogathat.

